

Výskyt vzácnějších druhů lindušek v NPR Žehuňský rybník

Lubor Urbánek

Miroslav Jelínek

T.G.Masaryka 653, 570 01 Litomyšl

Urbánkova 3368, 143 00 Praha 4 – Modřany

K méně běžným druhům lindušek, které se vyskytují v NPR Žehuňský rybník, patří linduška úhorní (*Anthus campestris*), linduška horská (*Anthus spinoletta*) a linduška rudokrká (*Anthus cervinus*). Za více než 120 let ornitologického sledování lokality byly tyto druhy zjištěny až v 80., resp. 90. letech minulého století.

Linduška úhorní (*Anthus campestris*)

Byla zjištěna pouze jednou : 03.09.1994 pozoroval 1 ex. na náspu železniční tratě Velký Osek – Hradec Králové na severním břehu rybníka M.JELÍNEK.

Tento druh ve středním Polabí dříve hnízdil. Z 30. let minulého století je uváděna lokalita Milovice (vojenský újezd), v období II. světové války Lysá nad Labem nedaleko Milovic a konečně z 80. let Starý Kolín (HUDEC et. al. 1983). Přestože se linduška úhorní dobře přizpůsobila prostředí výsypek hnědouhelných dolů v severních Čechách, dochází stále k poklesu hnízdních stavů tohoto druhu. ŠŤASTNÝ, BEJČEK (in litt.) pro rok 1989 uvádějí 40 – 80 hnízdních párů, populační trend -2, k roku 2000 další pokles o 25 % (30 – 60 párů, populační trend -1). Datum pozorování spadá do období nejčastějšího podzimního výskytu u nás, t.j. přelom srpna a září.

Linduška horská (*Anthus spinoletta*)

U nás patří k druhům se stále klesajícím trendem početnosti. ŠŤASTNÝ, BEJČEK (l.c.) uvádějí k roku 1989 260 – 380 párů, trend 0. K roku 2000 110 – 150 párů, trend -2. Tento druh dosahuje v ČR severní hranice svého areálu, průtah je tudíž jen málo patrný. V nížinách středního Polabí nebyl tento druh dosud uváděn. V NPR Žehuňský rybník byla zjištěna celkem 11 x, z toho dvakrát na jarním tahu :

27.03.1983 hejno 30 ex. v Severní zátocy (URBÁNEK)

14.10.1995 1 ex. (JELÍNEK, URBÁNEK)

24.10.1997 3 ex. (JELÍNEK)

11.04.1998 5 ex. v hejnu lindušek lučních (*Anthus pratensis*) (URBÁNEK, VYSKOČIL)

05.10.2001 2 ex. nocující v rákosí Severní zátoky – 1 ex. chycen (JELÍNEK)

06.10.2001 2 ex. (JELÍNEK)

11.11.2003 3 ex. (JELÍNEK)

13.10.2004 24 ex. na bahnech vypuštěného rybníka v Severní zátocy (JELÍNEK)

15.10.2004 8 ex. tamtéž (URBÁNEK)

16.10.2004 13 ex. tamtéž (URBÁNEK)

14.11.2005 3 ex. (URBÁNEK, VYSKOČIL)

Všechna pozorování spadají do Severní zátoky a většinou byly lindušky pozorovány na bahnech vypuštěného rybníka, na stěrkových nebo písčitých plochách, méně často na obnažených bahnech při okraji litorálních porostů (mimo jarní pozorování a záznam ze 14.11.2005, kdy byly zjištěny v lukách poblíž zóny terestrických rákosin). Pozoruhodná je také početnost protahujících lindušek. HUDEC et al. (l.c.) uvádí pozorování jednotlivých kusů nebo hejnk do 15 ex.

Linduška rudokrká (*Anthus cervinus*)

Bývá považována za jeden z nejvzácnějších druhů lindušek, avšak pravidelně protahující územím ČR. Pravidelný výskyt je však záležitostí posledních cca 40 let, JIRSÍK (1955) ji považuje za velmi vzácného zatoulance, ale již HÁJEK (1973) zmiňuje přibývání pozorování. V NPR Žehuňský rybník byla dosud zastížena devětkrát, z čehož 6 ptáků bylo odchyceno. Častější je na jarním tahu, pozorování z 21. října patří mezi nejpozdější zastížení v ČR.

Přehled pozorování :

07.05.1997 2 ex. chyceny v Severní zátocce (JELÍNEK)

21.10.1997 4 ex. pozorovány v Severní zátocce (JELÍNEK)

06.05.1998 2 ex. v Severní zátocce, 1 chycen (URBÁNEK)

08.05.1998 další ex. chycen tamtéž (URBÁNEK)

09.05.1998 další ex. chycen tamtéž (VYSKOČIL)

10.10.1998 1 ex. pozorován (JELÍNEK)

02.05.2001 1 ex. pozorován (JELÍNEK)

31.08.2004 1 ex. pozorován (JELÍNEK)

02.05.2005 1 ex. chycen, 6 ex. pozorováno v Severní zátocce (JELÍNEK)

Všechny lindušky byly opět zastíženy v travnatých porostech Severní zátoky nebo na průsecích pro pravidelný odchyt rákosinových druhů ptáků v květnu a srpnu. Obnažená bahna odchytových průseků byla také místem, kde docházelo k odchytu lindušek. Zajímavé je, že se většinou jednalo o odpolední hodiny za velkých veder, kdy pohyb ostatních ptáků v rákosinách byl minimální. Důvodem je skutečnost, že lindušky rudokrké (a podle denní doby odchytu snad i lindušky luční a lesní) navštěvují průseky pro hojný výskyt malých vodních plžů, jejichž vyhledávání ve stinných místech za odpoledního žárů je zřejmě snazší, než v době zastínění průseků, kdy se mohou měkkýši rozptýlit na větší ploše. Je dokonce popisována schopnost lindušek rozbíjet ulity plžů po způsobu drozdů (CRAMP & SIMMONS 1998). Nejčastěji vyhledávanými plži jsou jantarky (*Succineidae*) s velkým tělem, těžko zatažitelným do tenkostěnné, průsvitné ulity. Pojídání rozdrcených skořápek pak pomáhá ke krytí spotřeby vápníku.

LITERATURA

CRAMP S. & SIMMONS K. (eds.) 1998 : The Complete Birds of the Western Palearctic.

Oxford University Press

HÁJEK V., 1973 : Pozorování lindušek rudokrkých u Lednice. *Zprávy MOS 1973. Příloha*

Tisu – členského zpravodaje svazu pro ochranu přírody a krajiny : 6 - 8

HUDEC k., et al. 1983 : Fauna ČSSR. Ptáci III/1. *Academia Praha*

JIRSÍK J., 1955 : Naši pěvci. *ČSAV Praha*